

Set 1

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

NO. KAD PENGENALAN :

--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANGKA GILIRAN :

SIJIL PELAJARAN MALAYSIA 2022

BAHASA MELAYU

1103/1

Kertas 1

2 jam

Dua jam

JANGAN BUKA KERTAS SOALAN INI SEHINGGA DIBERITAHU

1. Kertas soalan ini mengandungi **dua** bahagian. **Bahagian A** dan **Bahagian B**.
2. Jawab soalan **Bahagian A** dan **pilih satu** soalan sahaja daripada **Bahagian B**.
3. Jawapan boleh ditulis dalam tulisan Rumi atau Jawi.
4. Jawapan anda hendaklah ditulis di dalam kertas kjang.

BAHAGIAN A

[30 markah]

Soalan ini mesti dijawab.

Baca e-mel di bawah dengan teliti.

Anda dikehendaki menjawab satu daripada e-mel diberi. Tulis e-mel anda itu selengkapnya.

Panjangnya huraian anda hendaklah antara 150 hingga 200 patah perkataan.

E-mel 1

Daripada	aminah@gmail.com
Kepada	suraya@yahoo.com
Subjek	Kebaikan pelaksanaan Pengajaran dan Pembelajaran dari Rumah (PdPR)
Salam sejahtera, Kennie. Apa khabar saudari di sana? Saya dan keluarga di sini sihat-sihat sahaja. Sejak saya berpindah ke sekolah baharu, kita sudah jarang-jarang berutus e-mel. Untuk makluman saudari, saya sibuk membuat persiapan untuk peperiksaan penggal pertama. Saya yakin bahawa saudari juga sedang membuat ulang kaji pelajaran bersama rakan-rakan kita yang lain. Sebenarnya, tujuan saya mengutus e-mel ini adalah untuk menyuarakan kebimbangan saya selama ini. Saya tidak berminat untuk menyertai Pengajaran dan Pembelajaran dari Rumah (PdPR) kerana saya berasa sangat bosan dan sukar untuk bertanya dengan guru tentang topik yang diajar. Oleh itu, bolehkah saudari menerangkan kebaikan pelaksanaan PdPR kepada saya dari segi pengurusan masa, penguasaan teknologi dan pencarian maklumat tambahan? Saya meminta pendapat saudari memandangkan saudari sering memperoleh markah tertinggi di dalam kelas pada setiap kali peperiksaan. Saya akan menanti balasan e-mel daripada saudari. Sekian, terima kasih. Sahabatmu, Aminah	

E-mel 2

Daripada	hassan@yahoo.com
Kepada	halim@yahoo.com
Subjek	Peranan media massa kepada ekonomi, masyarakat dan komunikasi antara kerajaan
Selamat sejahtera sahabatku, Halim. Apa khabar saudara sekarang? Saya berharap saudara yang saya sayangi sentiasa hidup bahagia dan juga ahli keluarga sihat-sihat belaka. Saya meminta maaf kerana telah lama tidak berhubung dengan saudara yang jauh di mata. Pada kali ini saya ingin memohon bantuan saudara untuk bertanyakan peranan media massa kepada ekonomi, masyarakat dan komunikasi antara kerajaan dengan masyarakat. Saya sedar bahawa saudara amat cakna berkenaan dengan peranan media massa. Bolehkah saudara berkongsi dengan saya tentang peranan media massa berdasarkan pengalaman saudara? Saya menantikan respons daripada saudara. Sahabatmu, Hassan	

BAHAGIAN B

[70 markah]

Bahagian ini mengandungi empat soalan. Jawab satu soalan.

Tulis sebuah karangan yang panjangnya antara 350 hingga 500 patah perkataan.

1

Budi Bahasa Budaya Kita merupakan slogan kebanggaan negara dalam membina negara dan bangsa. Budi bahasa ialah norma kehidupan masyarakat Malaysia yang terkenal dengan santun perkataannya dan indah pertuturannya. Kepentingan mengamalkan budaya berbudi bahasa ialah seseorang itu akan dihormati, perpaduan kaum dalam masyarakat dapat diperkukuh dan pelancong akan seronok melancong ke negara ini.

Sumber: Internet

Petikan di atas menyatakan kepentingan berbudi bahasa dalam kalangan masyarakat. Hal ini dikatakan demikian kerana amalan berbudi bahasa dapat melahirkan rakyat Malaysia yang mengamalkan nilai-nilai murni dalam kehidupan.

Tulis rencana yang bertajuk “Kepentingan Budi Bahasa dalam Kalangan Masyarakat”.

2

Kehidupan remaja biasanya dipenuhi dengan pelbagai kegiatan termasuk kegiatan di tempat terbuka. Kegiatan ini boleh mendedahkan remaja kepada cahaya matahari dan debu yang boleh merosakkan kulit.

Dipetik daripada “Wajah Dambaan Hati”

Buku Teks Bahasa Melayu Tingkatan 4

Berdasarkan pernyataan tersebut penjagaan kulit sememangnya sangat penting bagi mengelakkan kulit daripada menjadi rosak.

Bincangkan implikasi sekiranya remaja tidak menjaga kebersihan kulit.

3

Kuala Lumpur telah dinobatkan sebagai Kota Buku Dunia pada tahun 2020 oleh Pertubuhan Pendidikan Saintifik dan Kebudayaan Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu yang juga dikenali sebagai United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Dengan slogan “KL Baca : Menyantuni Masyarakat Melalui Pembacaan”, pengiktirafan ini diharapkan akan dapat menyemarakkan lagi budaya membaca dalam kalangan masyarakat Malaysia.

Sumber /: Buku Teks Tingkatan 4 muka surat 22

Selain langkah di atas, huraikan langkah-langkah untuk menggalakkan amalan membaca dalam kalangan remaja.

4

Perkembangan pesat sektor pertanian di Malaysia boleh dikaitkan dengan alam semula jadi, iaitu mempunyai tanah yang kaya dengan mineral, corak taburan hujan yang baik dan bekalan air yang mencukupi untuk pertumbuhan tanaman. Kini produk pertanian Malaysia tidak terhad kepada hasil ladang seperti kelapa sawit, getah, koko yang mempunyai komoditi besar negara.

Sumber : BH Online, Sabtu, 7 Julai 2017

Sebagai respons kepada petikan akhbar di atas membuktikan bahawa Malaysia merupakan negara yang sesuai untuk aktiviti pertanian. Walaupun sektor ini boleh menjamin masa depan akan tetapi kerjaya dalam sektor pertanian dikatakan kurang diminati oleh generasi muda.

Huraikan usaha-usaha yang seharusnya dilakukan untuk menarik minat generasi muda menceburkan diri dalam bidang pertanian.

Set 1

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

NO. KAD PENGENALAN :

--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANGKA GILIRAN :

SIJIL PELAJARAN MALAYSIA 2022

BAHASA MELAYU

1103/2

Kertas 2

2 jam 30 minit

Dua jam tiga puluh minit

JANGAN BUKA KERTAS SOALAN INI SEHINGGA DIBERITAHU

1. Kertas soalan ini mengandungi **tiga** bahagian. **Bahagian A, Bahagian B** dan **Bahagian C**.
2. Jawab **semua** soalan.
3. Jawapan boleh ditulis dalam tulisan Rumi atau Jawi.
4. Jawapan anda hendaklah ditulis di dalam kertas kjang.

BAHAGIAN A : SISTEM DAN APLIKASI BAHASA

[35 markah]

1. *Baca petikan di bawah dengan teliti dan senaraikan **empat kata sendi nama**. Kemudian bina **satu ayat anda sendiri** daripada setiap perkataan yang dipilih untuk menunjukkan bahawa anda faham akan maksud dan penggunaannya. Anda tidak boleh menambahkan imbuhan, atau menggunakan perkataan tersebut sebagai peribahasa atau nama khas.*

Kedudukan guru amat dimuliakan dalam mana-mana agama sekalipun. Guru perlu dihormati dan disanjung. Kita belajar membaca dan mengira daripada guru. Lulus peperiksaan kerana ilmu yang diberikan oleh guru. Berjaya masuk ke universiti di dalam atau di luar negara juga disebabkan peranan guru yang dimiliki kelak sama ada menjadi doktor, peguam, polis, akauntan, jurutera, juruterbang, guru, ahli bomba, jururawat, dan sebagainya ialah hasil daripada ilmu yang ditimba daripada mereka yang bergelar guru.

Dipetik dan diubah suai daripada
Cikgu, Jasamu Kusimpan di Hati Nurani
Oleh Normah Ahmad
Dewan Siswa, Bil. O5 2020

[8 markah]

2. *Baca petikan di bawah dengan teliti. Tukarkan **ayat bersusunan biasa** yang bergaris kepada **ayat bersusunan songsang** tanpa mengubah maksud asalnya.*

Hadirin yang dihormati,

Aktiviti sukan, khususnya sukan air, merupakan suatu aktiviti yang sangat menyeronokkan. Saya percaya hadirin juga gemar berkelah dan bersantai di badan air seperti di tepi pantai, jeram, dan taman tema air, bukan? Namun, selain menghirup udara segar dan berenang di tepi pantai, pernahkah anda hadirin mengambil bahagian dalam aktiviti sukan air, antaranya termasuklah luncur jet, luncur air, luncur angin, layang-layang, luncur udara, bersnorkel, mahupun selam skuba? Saya yakin bilangan yang pernah mencubanya boleh dikira dengan jari. Oleh itu, marilah sama-sama kita telusuri kepentingan sukan air kepada kita.

Hadirin yang dihormati,

Kebanyakan sukan air memerlukan stamina, kecergasan fizikal, dan kecerdasan mental selain kemahiran khusus tentang sukan tersebut. Kita ambil contoh aktiviti berkayak. Pengalaman menyusuri jeram yang deras mampu mempercepatkan pengeluaran adrenalina. Jantung juga akan berdegup kencang bagi menghantar oksigen ke seluruh bahagian tubuh. Proses ini menyebabkan pembakaran lemak berlaku.

[6 markah]

3. *Petikan di bawah mengandungi **11 kesalahan bahasa**. Senaraikan dan betulkan kesalahan-kesalahan itu. Anda tidak boleh menyenaraikan lebih daripada 11 kesalahan yang terdapat dalam petikan. Anda tidak perlu menyalin petikan tersebut.*

Jika ada peruntukkan dan lokasi yang sesuai eloklah jejantas dibina kerana anak-anak boleh melimpas jalan dengan selamat. Pihak sekolah dengan bantuan PIBG juga perlu mendapatkan perkhidmatan pengawal keselamatan yang bertindak sebagai warden trafik ketika waktu puncak. Malah tawaran Kementerian Dalam Negeri untuk menggunakan khidmat Jabatan Sukarelawan Malaysia (Rela) bagi mengawal lalu lintas di kawasan sekolah juga wajar ditimbangakan. Pihak polis pula diharap dapat mengatasi masalah lebih berat seperti gangsterisme, penyalahgunaan dadah dan berbagai jenayah lain membabitkan pelajar sekolah disamping kes penculikan di luar kawasan sekolah. Rondaan secara kerap oleh anggota polis untuk melakukan intipan secara berjadual wajar dilaksanakan supaya dapat mencegah kejadian penculikan dan pelbagai salah laku jenayah di kalangan pelajar sekolah daripada terus berleluasa. Kita tidak mahu selepas sesuatu kejadian itu berlaku barulah masing-masing menuding jari menyalahkan pihak lain. Dalam hal ini, baik dalam perimeter sekolah mahu pun di luar pagar sekolah, perkara pokoknya adalah tahap keselamatan anak-anak kita.

Dipetik dan diubah suai daripada
Rencana Menangani Isu Keselamatan di Sekolah
oleh Noor Mohamad Shakil Hameed
Utusan Malaysia Online, 12 Mac 2018

[11 markah]

4. *Baca petikan bahasa Melayu klasik di bawah dengan teliti. Kemudian, tulis semula petikan tersebut dalam **bahasa Melayu standard** tanpa mengubah bentuk dan maksud asalnya.*

Berapa lamanya hatta hari pun malamlah. Maka Kertala Sari pun bersiap dirinya; maka lalu berjalan masuk ke dalam kota. Maka ia masuk ke rumah seorang saudagar yang kaya. Maka dilihat oleh Kertala Sari saudagar itu lagi makan nasi laki isteri. Maka Kertala Sari pun masuk makan bersama-sama dengan saudagar itu. Hatta setelah jauh malam, maka saudagar itu pun masuk tidur.

Dipetik daripada
“Kepimpinan Melalui Teladan”
dalam antologi Jaket Kulit Kijang dari Istanbul
Kementerian Pendidikan Malaysia

[6 markah]

5. Tulis **satu** ayat bagi setiap peribahasa yang berikut.

- bak cendawan tumbuh selepas hujan
- bersatu teguh bercerai roboh

[4 markah]

BAHAGIAN B : PEMAHAMAN

[35 markah]

6. Baca **Bahan 1** dan **Bahan 2** yang diberikan dengan teliti. Kemudian jawab soalan-soalan yang berikutnya dengan menggunakan ayat anda sendiri.

Bahan 1

Malaysia (ketika digelar Tanah Melayu), mempunyai latar belakang zaman silam yang menarik, sekali gus merupakan laluan dagangan antarabangsa suatu ketika dahulu yang mempunyai pelbagai budaya di dalamnya. Malaysia juga memaparkan keunikan warisan budaya masyarakatnya yang mempunyai pelbagai pengaruh, maka tidak salah jika Malaysia digelar sebagai ‘kampus’ warisan budaya. Warisan budaya harus dikekalkan kerana melambangkan dan *mencerminkan identiti* sesebuah negara dan bangsa. Tamadun sesuatu bangsa biasanya dapat dilihat pada warisan seni budayanya, yang mencakupi amalan dan cara hidup pelbagai kaum di Malaysia, seperti pakaian, makanan, adat resam dan seni.

Dipetik dan diubah suai

daripada

‘Warisan Budaya, Dilupa Jangan’

oleh Noor Hafedah binti Jamiyil

Dewan Bahasa dan Pustaka

Bahan 2

Memang tidak dapat dinafikan bahawa warisan yang ada di negara ini dapat memupuk perpaduan dalam kalangan masyarakat Malaysia. Pelbagai budaya yang diamalkan oleh rakyat yang berbilang kaum di Malaysia mampu meningkatkan semangat kekitaan dan mengelakkan semangat asabiyah yang semakin mendominasi generasi muda era ini. Dari perspektif lain, pemeliharaan warisan negara dapat mengekalkan kesinambungan tamadun yang semakin diabaikan pada hari ini. Dalam konteks ini, generasi muda mampu mengetahui asal usul keturunan sendiri dan budaya mereka serta contoh yang signifikan dalam pembangunan negara.

Pengekalan warisan negara amat penting demi mewujudkan sebuah negara yang pesat dan kaya dengan warisannya. Oleh hal yang demikian, semua pihak mestilah berganding bahu dalam memartabatkan warisan negara pada peringkat sarwajagat demi memastikan pusaka ini tidak dilupakan dalam arus yang semakin menjurus pada kemodenan.

Dipetik dan diubah suai daripada
'Kepentingan Memelihara Warisan Negara'
oleh Tang Jay Young
Dewan Siswa, Bil. 3/2022

- (i) Berdasarkan **Bahan 1**, berikan maksud *mencerminkan identiti*. [2 markah]
- (ii) Berdasarkan **Bahan 1** dan **Bahan 2**, nyatakan kepentingan-kepentingan memelihara warisan negara. [3 markah]
- (iii) Remaja kini kurang mengetahui dan menghargai keunikan seni warisan bangsa.
Pada pendapat anda, apakah usaha-usaha yang boleh dilakukan untuk memelihara seni warisan bangsa dalam kalangan remaja? [3 markah]
- (iv) Anda merupakan ahli jawatankuasa Persatuan Kesenian Kebudayaan di sekolah. Persatuan kamu diminta mengadakan persembahan sempena Hari Kualiti. Dalam perbincangan kumpulan, anda bersetuju untuk memilih tarian joget sebagai persembahan.
Berikan sebab-sebab anda bersetuju memilih tarian tersebut. [4 markah]

7. *Baca bahan-bahan di bawah dengan teliti, kemudian jawab soalan-soalan yang berikutnya dengan menggunakan ayat anda sendiri.*

Bahan 1

Minggu-minggu pertama saya berada di kota mewah ini, saya dapat saksikan kerapuhan jiwa anak-anak muda sebangsa saya. Mereka dihanyutkan keseronokan hidup dengan memperdagangkan maruah dan peribadi. Saya berasa jelik dan aib menyaksikan adegan sumbang wajah-wajah anak muda pribumi tanah air ini yang tidak segan silu menjual bahasa ibunda dan merosakkan agama yang murni. Anak-anak muda lelaki perempuan berpelesiran dalam pergaulan bebas sambil bercakap dalam bahasa yang entah apa-apa. Mereka bergelak tawa dalam loghat yang direka-reka konon untuk menunjukkan kemodenan. Saya jadi keliru dengan setiap patah slanga dan klausa yang tidak saya faham. Ada yang menggunakan pelbagai istilah rojak yang dicampuradukkan dengan bahasa asing yang mengelirukan. Saya jadi buntu. Malah berasa malu dengan sikap dan gelagat anak-anak muda sebangsa saya yang telah hilang identiti dan jati diri di negara mewah ini.

Dipetik daripada cerpen ‘ Munsyi ’

oleh Husna Nazri antologi Jaket Kulit Kijang dari Istanbul

Kementerian Pendidikan Malaysia

Bahan 2

Aku mendongak langit
membaca garis dan titik
menaakuli kebesaran-Mu
di bawah gumpalan mega
hembusan bayu dan banjaran gunung

Kuselusuri alam
kicauan burung
desiran ombak dan wajah Pelangi
mewarnai kehidupan umat-Mu.

Aku mendongak lagi
membaca langit
di dalamnya pohon-pohon kayan rapuh
dahan dan ranting terkulai
daun-daun berguguran
helai demi helai
di lantai tanah airku yang makmur

Aku membaca langit
kutemui
bulan dan bintang menangis
meratapi luka nasib bangsa

Aku mendongak lagi
menitis air mata langit
membasahi bahasa Melayuku
yang berdarah

Dipetik daripada sajak Aku Membaca Lagi
Oleh Razali Mohd Yusof
Antologi Jaket Kulit dari Istanbul
Kementerian Pelajaran Malaysia

Bahan 3

Tenang-tenang air di laut
Sampan kolek mudik ke tanjung;
Hati terkenang mulut menyebut
Budi yang baik rasa nak junjung.

Yang kurik kundi
Yang merah saga;
Yang baik budi
Yang indah bahasa.

Bunga melati bunga di darat
Bunga seroja di tepi kali;
Hina besi kerana karat
Hina manusia tidak berbudi.

Bunga cina di atas batu
Jatuh daunnya ke dalam ruang;
Adat dunia memang begitu
Sebab emas budi terbuang.

Anak buruk di tepi pantai
Pandai melompat pandai menari;
Biar buruk kain dipakai
Asal hidup pandai berbudi.

Tingkap papan kayu bersegi
Sampan sakat di Pulau Angsa;
Indah tampan kerana budi
Tinggi bangsa kerana bahasa.

Padang Temu Padang Baiduri
Tempat raja membangun kota;
Bijak bertemu dengan jauhari
Bagai cincin dengan permata.

Puisi Melayu Tradisional,
Mohd Yusof Md. Nor dan Dr. Abd. Rahman Kaeh
(Penyelenggara) Penerbit Fajar Bakti. 1996

- (i) Berdasarkan Bahan 1, apakah yang dimaksudkan dengan frasa *adegan sumbang*?
[2 markah]
- (ii) Berdasarkan **semua** bahan di atas, nyatakan kesan apabila Bahasa Melayu semakin dipinggirkan?
[4 markah]
- (iii) Pada pendapat anda, mengapakah semangat mencintai Bahasa Melayu semakin terhakis dalam kalangan masyarakat terutamanya anak-anak muda.
[3 markah]
- (iv) Anda merupakan pengawas pusat sumber di sekolah anda. Anda ingin memastikan pusat sumber sekolah anda menjadi kawasan yang mampu meningkatkan semangat cinta akan Bahasa Melayu dalam kalangan murid. Untuk tujuan itu, beberapa perubahan perlu dibuat.
Cadangkan perubahan-perubahan yang akan anda lakukan.
[4 markah]

8. Jawapan bagi soalan berikut hendaklah berdasarkan teks novel Tingkatan 4 dan Tingkatan 5.

Baca petikan novel di bawah dengan teliti, kemudian jawab soalan yang berikutnya dengan menggunakan ayat anda sendiri.

Bagiku, seorang penyajak itu perlulah tenang dengan mengawal pernafasannya, selain perlukan konsentrasi ketika bersajak. Itulah yang aku mahu Ai Ling lakukan. Bagiku, orang yang baru berlatih, memang perlu banyak berlatih.

“Dengan cara mengawal pernafasan, kita dapat menghilangkan perasaan gemuruh dan gementar kita. Lebih-lebih lagi kalau kita berhadapan dengan khalayak yang ramai,”

jelasku kepada Ai Ling. Aku berasa puas apabila Ai Ling dapat melakukannya dengan baik. Sehingga jam 6.30 petang itu, aku mengajar Ai Ling cara mendeklamasikan sajak dengan sebutan dan intonasi yang betul. Aku juga mengingatkan Ai Ling agar jangan menyampaikan sajak dengan suara yang mendatar. Penyampaian sebegitu akan membuatkan audiens tidak tertarik. Tiada kesan.

Dipetik daripada novel *Silir Daksina*,
karya Nizar Parman
Kementerian Pendidikan Malaysia

- (i) Nyatakan cara-cara mendeklamasikan sajak.

[4 markah]

- (i) Jawab soalan di bawah berdasarkan novel-novel yang berikut:

- (a) *Pantai Kasih* karya Azmah Nordin
- (b) *Bimasakti Menari* karya Sri Rahayu Mohd Yusop

Jelaskan dua peristiwa yang menggambarkan kegigihan yang terdapat dalam **sebuah** novel yang telah anda pelajari.

[6 markah]

BAHAGIAN C : RUMUSAN

[30 markah]

9. *Baca petikan dan teliti bahan grafik yang disertakan di bawah. Kemudian buat satu rumusan yang panjangnya tidak melebihi 120 patah perkataan. Anda digalakkan supaya menggunakan ayat sendiri tanpa mengubah maksud asal petikan.*

Bahan 1 – Petikan

Jabatan Siasatan dan Penguatkuasaan Trafik (JSPT) Bukit Aman melaporkan 10,382 kes kemalangan jalan raya berlaku di seluruh negara dalam tempoh 32 hari pertama pelaksanaan Perintah Kawalan Pergerakan (PKP) tahun ini. Walaupun dikatakan malang tidak berbau, kita masih boleh mengambil beberapa langkah yang proaktif dalam memastikan angka kemalangan maut tidak terus meningkat kesan daripada sikap pengguna jalan raya yang mementingkan diri sendiri. Pihak berkuasa perlu mendidik para pemandu khususnya pemandu pengangkutan awam supaya lebih berdisiplin ketika memandu bagi mengelakkan kemalangan. Oleh itu, kesedaran tentang kepentingan mengikut peraturan jalan raya perlu ada dalam diri setiap rakyat Malaysia.

Kemalangan jalan raya juga dapat diatasi melalui pendidikan keselamatan jalan raya di sekolah. Pendekatan ini bertujuan untuk memberikan kesedaran kepada murid sekolah tentang kepentingan menjaga keselamatan diri ketika berada di jalan raya. Selain itu, pihak berwajib juga perlu memperbaiki keadaan jalan raya di negara kita. Jalan raya yang tidak diselenggara dengan baik sudah pasti mendatangkan bahaya kepada para pemandu dan juga penunggang motosikal. Pihak berkuasa juga perlu mengadakan sekatan jalan raya untuk mendisiplinkan pemandu ketika berada di jalan raya. Sekatan jalan raya yang dilakukan ini dapat mengubah sikap pemandu yang sengaja memandu melebihi had laju yang ditetapkan dan akhirnya mengundang berlakunya kemalangan. Sekatan jalan raya boleh mendidik pengguna jalan raya agar mematuhi peraturan yang ditetapkan.

Di samping itu, penganjuran kempen-kempen kesedaran dalam hal yang berkaitan dengan keselamatan jalan raya dapat mengatasi masalah ini dengan mengubah sikap pengguna yang cuai semasa memandu di jalan raya. Pihak swasta dalam hal ini boleh menjalankan tanggungjawab sosial mereka dalam menyampaikan kempen-kempen tersebut

melalui media massa seperti televisyen, radio, akhbar mahupun Internet. Sebagai penutup bicara, banyak langkah yang boleh diambil oleh individu, masyarakat mahupun negara dalam mengurangkan kadar kemalangan jalan raya. Semua pihak perlulah berganding bahu bagai aur dengan tebing supaya setiap langkah yang diambil mendatangkan kesan yang positif.

Dipetik dan diubah suai daripada

‘Cegah Sebelum Parah’

Berita Harian, Jun 2021

Bahan 2: Sajak

Jalan-Jalan Raya Kotaku

Saban waktu sepanjang perjalanan
jalan-jalan raya kota
lewat senja begini
tika gerimis menabur benih
menerima kehadiran warga kota
lemas dalam kesabaran
lelah meresahkan
dengan luka parah di hati.
Ketidaksabaran membengkak
kesombongan merajai setiap ruang
semakin padat dengan emosi
kebosanan menggigit pangkal rasa.
Demikian etika di perjalanan
budi luhur warga kotaku
tidak lagi berlaku
yang hadir adalah keserakahan.

Memacu menghimpun pangkal kekuatan
menghakis sopan santun
seperti banjir kilat
melanda pinggir perjalanan
fitrah sang manusia
peradaban kota masa kini.

Jalan-jalan raya kotaku
adalah gelanggang kebuasan
perlumbaan kebiadaban
para pesakit
kemanusiaan semakin mandul;
pada penghujung musim

ZAM ISMAIL

Antologi Anak Laut

Dewan Bahasa dan Pustaka

Set 2

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

NO. KAD PENGENALAN :

--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANGKA GILIRAN :

SIJIL PELAJARAN MALAYSIA 2022

BAHASA MELAYU

1103/1

Kertas 1

2 jam

Dua jam

JANGAN BUKA KERTAS SOALAN INI SEHINGGA DIBERITAHU

5. Kertas soalan ini mengandungi **dua** bahagian. **Bahagian A** dan **Bahagian B**.
6. Jawab soalan **Bahagian A** dan **pilih satu** soalan sahaja daripada **Bahagian B**.
7. Jawaban boleh ditulis dalam tulisan Rumi atau Jawi.
8. Jawaban anda hendaklah ditulis di dalam kertas kjang.

BAHAGIAN A

[30 markah]

Soalan ini mesti dijawab.

Maklumat di bawah berkaitan dengan semangat patriotisme. Berdasarkan maklumat tersebut, huraikan langkah-langkah menanamkan semangat patriotisme.

Panjangnya huraian anda hendaklah antara 150 hingga 200 patah perkataan.

Jalur Gemilang adalah lambang negara yang mampu membangkitkan semangat patriotisme dalam hati setiap rakyat Malaysia yang mencetuskan solidariti dalam mendepani apa-apa jua cabaran yang mendatang.

Sumber: Kibarkan Jalur Gemilang. Berita Harian 7 Ogos 2021

BAHAGIAN B

[70 markah]

Bahagian ini mengandungi empat soalan. Jawab satu soalan.

Tulis sebuah karangan yang panjangnya antara 350 hingga 500 patah perkataan.

1

Tonggak 12 diilhamkan oleh Yang Berbahagia, Tan Sri Dato' Seri Ahmad Sarji bin Abdul Hamid, Ketua Setiausaha Negara yang disampaikan lewat ucapan perasmianya bersempena dengan Seminar Nilai dan Etika pada 2 Mac 1992. Sejak itu, Tonggak 12 telah menjadi dasar dan pegangan penjawat awam. Antaranya ialah menghargai masa, ketekunan membawa kejayaan, ketinggian peribadi, dan keseronokan bekerja.

Dipetik dan diubah suai daripada “Keperibadian Penjawat Awam”,
Buku Teks Bahasa Melayu Tingkatan 5, halaman 216

Petikan di atas menjelaskan pengenalan Tonggak 12 yang menjadi prinsip asas kerja penjawat awam. Huraikan prinsip asas kerja penjawat awam berdasarkan petikan dan prinsip kerja lain menjadi keutamaan majikan.

2

Kesedaran terhadap penggunaan Teknologi Maklumat dan Komunikasi (ICT) secara berhemah perlu diberikan perhatian dalam dunia siber tanpa sempadan. Timbalan Naib Canselor (Akademik dan Antarabangsa) Universiti Putra Malaysia (UPM) Prof Dr. Mohd Iqbal Saripan, berpendapat pengguna Internet perlu ada etika supaya tindakan mereka tidak mengundang kesan negatif kepada masyarakat. Katanya, kesedaran terhadap kepentingan penggunaan ICT perlu disertakan dengan etika penggunaan yang baik.

Keratan akhbar BH, 28 Oktober 2018

Respons tersebut menyarankan agar penggunaan teknologi maklumat dan komunikasi memerlukan etika yang baik dalam kalangan pengguna bagi mengelakkan sebarang isu yang mampu menimbulkan keresahan masyarakat.

Bincangkan sejauh mana Teknologi Maklumat dan Komunikasi (ICT) memberikan implikasi kepada golongan remaja

3

Kerajaan telah memberikan penekanan terhadap Pendidikan dan Latihan Teknikal atau *Technical and Vocational Education and Training* (TVET) bagi melahirkan pelajar yang berkemahiran. Kerajaan berhasrat untuk menerapkan pendidikan kemahiran secara holistik kepada pelajar untuk lepasan sekolah menengah ke pasaran pekerjaan.

Dipetik daripada “Pendidikan Asas Kemajuan”

Buku Teks Bahasa Melayu Tingkatan 5

Sebagai respons terhadap pernyataan yang diberi, penekanan dalam menerapkan pendidikan kemahiran sedang giat ditekankan oleh kerajaan. Sehubungan dengan itu, pelbagai usaha perlu dilakukan dalam memastikan pendidikan kemahiran tersebut dapat diterapkan secara menyeluruh kepada murid.

Jelaskan usaha-usaha yang boleh dilaksanakan untuk merealisasikan hasrat tersebut.

4

Secara umumnya, seseorang pekerja “kolar baharu” ialah individu yang memajukan diri dengan kemahiran teknikal dan kemahiran insaniah. Golongan ini bekerja dalam bidang yang berkaitan dengan teknologi dan kemahiran. Mereka mendapat pendidikan dan latihan melalui kolej vokasional, kolej komuniti, kursus jangka pendek, program sijil, pendidikan teknologi sekolah tinggi, latihan industri dan perantisan semasa kerja.

Sumber: Teks Bahasa Melayu Tingkatan 5, KPM

Petikan memaparkan sebahagian kemahiran asas yang telah dimiliki oleh pekerja kolar baharu di samping memerlukan kemahiran tambahan bagi meningkatkan kualiti diri dan kebolehpasaran dalam sektor guna tenaga.

Bincangkan pernyataan tersebut.

Set 2

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

NO. KAD PENGENALAN :

--	--	--	--	--	--	--	--	--

ANGKA GILIRAN :

SIJIL PELAJARAN MALAYSIA 2022

BAHASA MELAYU

1103/2

Kertas 2

2 jam 30 minit

Dua jam tiga puluh minit

JANGAN BUKA KERTAS SOALAN INI SEHINGGA DIBERITAHU

5. Kertas soalan ini mengandungi **tiga** bahagian. **Bahagian A**, **Bahagian B** dan **Bahagian C**.
6. Jawab **semua** soalan.
7. Jawapan bagi **Soalan 6 dan 7** berdasarkan petikan bahan prosa dan bukan prosa.
8. Baca arahan soalan dengan teliti dan jawapan anda hendaklah ditulis di dalam kertas kjang.
9. Jawapan boleh ditulis dalam tulisan Rumi atau Jawi.

BAHAGIAN A : SISTEM DAN APLIKASI BAHASA

[35 markah]

1. *Baca petikan di bawah dengan teliti dan senaraikan **dua kata penguat** dan **dua kata bantu**. Kemudian, anda dikehendaki membina **satu ayat anda sendiri** daripada setiap perkataan yang dipilih untuk menunjukkan bahawa anda faham akan maksud dan penggunaannya. Anda tidak boleh menambahkan imbuhan, menukarkan imbuhan atau menggunakan perkataan itu sebagai peribahasa atau nama khas.*

Kebersihan diri pramusaji amat penting terutamanya pada bahagian tangan. Kebanyakan kuman dan bakteria disebarkan melalui pencemaran bersilang pada makanan melalui kutleri yang tercemar. Pramusaji harus sentiasa bersih, kemas, segar, dan bergaya. Hal ini merupakan bahasa badan yang baik sekali untuk menarik pelanggan datang ke restoran. Selain itu, pramusaji juga perlu mengenal pasti punca kemarahan pelanggan.

(8 markah)

2. *Baca petikan di bawah dengan teliti. Tukarkan **ayat majmuk** yang bergaris kepada **ayat tunggal** tanpa mengubah maksud asalnya.*

Cabaran sebagai remaja memang kritikal . Kesilapan menguruskannya akan menjadikan remaja hilang arah dan tertewas. Hal ini akan membantutkan usaha pembangunan negara yang bercita-cita menjadi negara maju pada masa akan datang. Remaja pada hari ini harus memahami mereka akan mentadbir negara ini pada masa hadapan. Kesan kegagalan remaja menangani perkara ini dengan baik amat besar kepada bangsa dan negara.

[6 markah]

3. *Dalam petikan 1, terdapat enam kesalahan bahasa manakala petikan 2 terdapat lima kesalahan bahasa. Senaraikan dan betulkan kesalahan-kesalahan itu. Bagi setiap petikan anda tidak boleh menyenaraikan lebih daripada jumlah kesalahan yang dinyatakan dalam arahan soalan. Anda tidak perlu menyalin petikan-petikan tersebut.*

Petikan 1

Penyakit tibi atau Tuberkulosis mampu dijangkiti seseorang tanpa mengira bangsa dan kedudukan geografinya. Oleh hal yang demikian, keturunan bukanlah faktor pemangkin seseorang itu dijangkiti tibi walaupun terdapat anggota-anggota keluarga yang pernah dijangkiti tibi sebelum ini. Tibi juga tidak boleh berjangkit melalui makanan dan minuman. Anggota keluarga lain turut tidak akan dijangkiti tibi jika pesakit tibi telah menerima jagaan lebih dari dua minggu di hospital.

Dipetik dan diubah suai daripada

‘Ancaman Penyakit Tibi’ oleh Zulafiqar MohdYusof,

Dewan Siswa, bil.12/2018

[5 markah]

Petikan 2

Sabariah: Selamat pagi, Doktor Siti. Terlebih dahulu saya ingin mengucapkan terima kasih atas kesudian doktor untuk di wawancara pada pagi ini.

Doktor Siti: Selamat pagi.

Sabariah: Saya Sabariah daripada Sekolah Menengah St Anne, ingin mewawancara doktor berkaitan dengan pandemik COVID-19. Doktor, apakah langkah-langkah yang telah dilakukan oleh pihak kerajaan bagi membendung penularan virus ini?

Doktor Siti : Kerajaan telah mengambil pelbagai langkah bagi memastikan COVID-19 tidak terus merebak, di antaranya mengenakan sekatan kemunculan pelancong dari luar negara. Selain itu, bagi rakyat Malaysia yang pulang ke Malaysia, mereka perlu dikuarantin selama 14 hari. Masyarakat juga diwajibkan memakai penutup muka apabila berada di tempat yang sesak.

Sabariah: Terima kasih doktor atas kesudian doktor untuk menerangkan langkah yang telah diambil untuk mencegah virus COVID-19 daripada terus merebak

Doktor Siti: Sama-sama. [6 markah]

4. *Baca petikan bahasa Melayu klasik di bawah dengan teliti. Kemudian tulis semula petikan tersebut dalam **bahasa Melayu standard** tanpa mengubah struktur dan maksud asalnya.*

Maka baginda pun bertitah kepada Temenggung, “Hai Temenggung, suruh orang berkawal dan segala saudagar berkawal pada kampungnya!” Maka Temenggung pun menyuruhkan orangnya berkisah orang kaya-kaya dan saudagar berkawal pada kampungnya. Setelah hari malam, maka Temenggung pun menyuruh orangnya berkawal, terlalu banyak dengan lembing perisai dan segala saudagar pun masing-masing berkawal pada kampungnya.

Dipetik daripada ‘Burung Terbang Dipipiskan Lada
dalam Antologi *Sejadah Rindu*
Kementerian Pendidikan Malaysia
[6 markah]

5. Berikan **satu** peribahasa yang sama maksud atau hampir sama maksud dengan peribahasa di bawah.
- (i) Bagai ikan pulang ke lubuk
 - (ii) Berat sama dipikul, ringan sama dijinjing

(4 markah)

BAHAGIAN B : PEMAHAMAN

[35 markah]

6. *Baca **Bahan 1** dan **Bahan 2** yang diberikan dengan teliti. Kemudian jawab soalan-soalan yang berikutnya dengan menggunakan ayat anda sendiri.*

Bahan 1

TUARAN: Rekaan pereka fesyen diinspirasikan pakaian tradisi etnik Rungus dari Sabah, dinobatkan di tempat ketiga sempena pertandingan International Borneo Fest 2019 yang berlangsung di St.John Church, Hyde Park, London, baru-baru ini.

Difahamkan, seramai 15 peserta berentap dengan masing-masing dua model peragaan sebelum disenarai pendek kepada Sembilan peserta yang layak ke peringkat akhir bagi Kategori Borneo Designer Award dianjurkan Borneo Street Kuala Lumpur.

Peserta, Ahmad Fikri Gompul, 31, berasal dari Kampung Pangadawan Kiulu, Tuaran di sini, berkata rekaan itu dihasilkan daripada kain tenun pakaian tradisi etnik Rungus yang digabungkan bahan Corduroy (Denim) dan Chiffon untuk membolehkan kelahiran baju berkonsep ‘sedia untuk dipakai’.

“Konsep pertandingan ini bertujuan menghasilkan pakaian moden yang menggunakan corak serta warna daripada pakaian tradisional etnik di Sabah dan Sarawak.”

“Saya harap usaha ini menjadi contoh kepada pereka fesyen tempatan yang boleh menarik generasi baharu mengekalkan pemakaian tradisi kekal relevan walaupun mengalami perubahan yang pesat,”katanya.

(Sumber: www.bharian.com.my/wanita/fesyen/2020/01/643648/)

Bahan 2

Pakaian Tradisional Melayu

BAJU KURUNG

Setelah kedatangan Islam, wanita Melayu mula memakai baju kurung yang sopan. Baju kurung lazimnya diketahui sebagai baju longgar yang labuh, kadang kala hingga ke

lutut dan dipadankan kain labuh yang berlipat tepi. Baju tersebut meliputi seluruh tubuh, memperlihatkan wajah dan tangan sahaja, dilihatkan sebagai mematuhi peraturan pakaian Islam. Baju kurung boleh dipadankan dengan kain tradisional seperti songket atau batik. Digandingkan dengan kain selendang atau tudung kepala. Baju kurung sesuai dipakai dalam majlis -majlis formal atau urusan seharian.

BAJU MELAYU

Pakaian tradisional bagi kamu lelaki Melayu ialah baju Melayu. Baju Melayu seakan kemeja longgar yang dipakai dengan seluar panjang. Pakaian ini selalunya dipadankan dengan kain samping yang diikat di bahagian pinggang dan bersongkok. Baju Melayu bagi rakyat Malaysia terbahagi kepada dua iaitu, baju Melayu potongan Teluk Belanga dan baju Melayu potongan cekak musang. Cara memakai baju Melayu Teluk Belanga biasanya samping dipakai di sebelah dalam baju. Cara memakai baju Melayu Cekak Musang ialah samping di sebelah luar baju.

- i. Berdasarkan **Bahan 1**, berikan maksud *kekal relevan*. [2 markah]
- ii. Merujuk **Bahan 1** dan **Bahan 2**, nyatakan perbezaan pakaian moden berunsurkan tradisional dan pakaian tradisional Melayu. [3 markah]
- iii. Banyak usaha yang boleh diambil untuk mempopularkan pakaian tradisional negara di peringkat global. Pada pendapat anda, apakah usaha-usaha tersebut [3 markah]
- iii. Anda menyertai kumpulan pereka sekolah anda untuk menyertai Pertandingan Mereka Busana Tradisional Abad ke-21 peringkat antarabangsa di luar negara. Apakah unsur-unsur yang anda akan tekankan dalam usaha mereka busana tradisional yang memenuhi cita rasa pengguna abad ke-21 ini? [4 markah]

7. *Baca bahan-bahan di bawah dengan teliti. Kemudian, jawab soalan-soalan yang berikutnya.*

Bahan 1

AKU MEMBACA LAGI

Aku mendongak langit
Membaca garis dan titik
Menaakuli kebesaran-Mu
Di bawahnya gumpalan mega
Hembusan bayu dan banjaran gunung

Kuselusuri alam
Kicauan burung
Desiran ombak dan wajah pelangi
Mewarnai kehidupan umat-Mu.

Aku mendongak lagi
Membaca langit
Di dalamnya pohon-pohon kayan rapuh
Dahan dan ranting terkulai
Daun-daun berguguran
Helai demi helai
Di lantai tanah airku yang Makmur

Antologi Jaket Kulit Kijang dari Istanbul

Bahan 2

Sungai Ceper semakin hari semakin tohor sehingga air sampai paras buku lali. Ikan-ikan terperangkap dan banyak yang mati kerana tidak boleh main air lagi. Sungai menjadi busuk kerana najis tidak boleh mengalir. Hendak mandi menyelam kepala dalam-dalam pun tidak boleh lagi kerana air Ceper betul-betul tohor.

Ibu mengamuk juga. Dia maki-maki Ceper yang boleh jadi begitu sehingga menyusahkan semua. Baruh habis kering. Padi pun kecut di dalam sawah. Yang sudah menguning boleh jadi tahan-tahan sampai benar-benar tunduk. Tetapi banyak yang belum masuk isi habis kering dan mati menjadi jerami begitu saja. Yang kuning pun nampak saja besar biji-biji padinya, tetapi banyak yang hampa kerana kemarau panjang sangat dan air Sungai Ceper tidak boleh menolong langsung.

Dalam hati ibu memang Ceper itu bedebahlah. Ibu tidak turun ke Ceper lagi kerana airnya sedikit. Ibu berbaik dengan telaga. Meskipun telaga di penjuru tanah kami itu amat dalam, ibu tarik juga tali timba membawa naik air ke atas.

*Dipetik daripada cerpen Ibu dan Ceper
oleh Shahnnon Ahmad, antologi Harga Remaja,*

(i) Berdasarkan Bahan 1, apakah maksud *Kuselusuri alam*.

[2 markah]

(ii) Berdasarkan **Bahan 1** dan **Bahan 2**, nyatakan bukti-bukti kemusnahan alam sekitar.

[4 markah]

(iii) Negara kita Malaysia semakin maju, tetapi masalah alam sekitar semakin berleluasa.

Pada pendapat anda, apakah faktor masalah pencemaran semakin menjadi-jadi?

[3 markah]

(iv) Anda dan rakan anda sedang memancing ikan di sebatang sungai lalu anda

ternampak banyak sampah di persekitaran sungai tersebut. Keadaan ini memberi pandangan yang kurang baik kepada pengunjung atau pelancong.

Sebagai rakyat yang prihatin, bagaimanakah anda mengatasi masalah ini?

[4 markah]

8. *Jawapan bagi soalan berikut hendaklah berdasarkan teks novel Tingkatan 4 dan Tingkatan 5.*

(ii) Baca petikan novel di bawah dengan teliti, kemudian jawab soalan yang berikutnya dengan menggunakan ayat anda sendiri.

Suasana pada malam itu tenang sekali. Sekumpulan kanak-kanak dari Sekolah Rendah Kichihimahigashi, Hiroshima duduk di kerusi di atas platform melengkung dan mengelilingi kubah balai cerap yang tersergam di lereng konkrit Bukit Melawati, Kuala Selangor. Balai Cerap Sultan Salahuddin dicirikan dengan reka bentuk yang diinspirasi oleh rumah api Alamnara, Somalia. Di samping menonjolkan reka bentuk kubah yang lazim digunakan oleh banyak bangunan balai cerap lain, bangunan ini juga menambah sebuah platform yang mengelilingi kubah tersebut. Platform itu mempunyai ketinggian 50 meter dari tapak balai cerap tersebut.

Selain daripada menyediakan kemudahan untuk pencerapan bintang dengan menggunakan teleskop berkuasa tinggi, Balai Cerap Sultan Salahuddin juga menyediakan ruang untuk pencerapan mata kasar dengan membenarkan para pelawat menyaksikan jujuk-jujuk kosmos dari platform tersebut.

Dipetik daripada novel Bima Sakti Menari,

karya Sri Rahayu Mohd Yusop,

Kementerian Pendidikan Malaysia

- (i) Nyatakan ciri-ciri reka bentuk Balai Cerap Sultan Salahuddin.

[4 markah]

- (ii) Jawab soalan di bawah berdasarkan novel-novel yang berikut:

(c) *Pantai Kasih* karya Azmah Nordin

(d) *Bimasakti Menari* karya Sri Rahayu Mohd Yusop

Elemen tanggungjawab sering kali menjadi elemen yang menonjol dalam sesebuah novel. Berdasarkan **dua buah novel** yang anda pelajari, kemukakan **satu peristiwa** yang memperlihatkan elemen bertanggungjawab.

[6 markah]

BAHAGIAN C : RUMUSAN

[30 markah]

9. *Baca petikan dan teliti bahan grafik yang disertakan di bawah. Kemudian buat satu rumusan yang panjangnya tidak melebihi 120 patah perkataan. Anda digalakkan supaya menggunakan ayat sendiri tanpa mengubah maksud asal petikan.*

Bahan 1 : Petikan

Murid-murid pasti sudah biasa mendengar perkataan kaunselor, tetapi sejauh manakah pengetahuan mereka tentang fungsi kaunselor? Ramai murid yang masih kabur tentang dan kriteria sebenar kaunselor dan kriteria individu yang memerlukan khidmatnya. Sebagai orang yang terlatih, kaunselor melaksanakan tugas berlandaskan pengetahuannya dalam bimbingan dan kaunseling yang mampu menangani sebahagian masalah di sekolah. Antara masalah yang dialami oleh murid ialah tekanan emosi. Dalam hal ini, fungsi kaunselor adalah untuk menolong murid mengenal pasti punca tekanan emosi tersebut, di samping memberikan bimbingan tentang cara menangani masalah yang dihadapi.

Walau bagaimanapun, kaunselor bukanlah berperanan untuk menyelesaikan masalah seperti tanggapan sesetengah pihak. Perkara ini perlu difahami oleh setiap murid yang mahu mendapatkan bantuan atau khidmat daripada kaunselor. Kaunselor sebenarnya berperanan untuk memandu murid memahami serta menerima keadaan diri sendiri supaya mereka dapat meningkatkan perlakuan yang baik dan mengurangkan perlakuan yang sebaliknya. Sehubungan dengan itu, murid tidak seharusnya menganggap bahawa mereka yang berjumpa dengan kaunselor merupakan individu yang bermasalah semata-mata. Tanggapan ini tidak benar sama sekali. Hakikatnya, apabila bertemu dengan kaunselor, murid akan dibantu untuk menguruskan perkara-perkara yang berkaitan dengan kehidupannya seperti panduan memilih jurusan atau kerjaya yang sesuai dan bukan memberikan tumpuan terhadap masalah tertentu sahaja.

Kaunselor juga dapat membantu murid mengesan dan mengembangkan bakat dan minatnya. Hal ini penting supaya segala tindakan yang bakal dilakukan oleh murid selaras dengan apa-apa yang diingini agar mereka berpeluang membuat perancangan masa depan

untuk mencapai matlamat hidup. Dalam masa yang sama, kaunselor bertanggungjawab untuk membimbing murid memanfaatkan peluang bagi penyempurnaan sendiri. Pelaksanaan pelbagai program bimbingan dan kaunseling seperti ceramah, kursus dan kem motivasi akan membolehkan kaunselor memahami murid tentang hubungan mereka dengan masyarakat sekitar. Dalam hal ini, mereka akan dapat menyesuaikan diri dan berinteraksi secara positif dengan rakan sebaya dan jiran-jiran. Selain itu, kaunselor juga dapat memupuk nilai-nilai dalam diri murid melalui sesi kaunseling yang dijalankan. Penyemaian nilai-nilai murni ini akan meningkatkan mutu disiplin murid-murid di sekolah. Sesungguhnya, usaha-usaha penambahbaikan perkhidmatan kaunseling wajar dilaksanakan agar khidmat yang diberikan oleh kaunselor mendapat kepercayaan murid. Sikap profesional kaunselor dalam melaksanakan tugas hendaklah menjadi keutamaan demi menaikkan imej perkhidmatan bimbingan dan kaunseling di sekolah.

Dipetik dan diubah suai daripada '*Memfaatkan Khidmat Kaunselor*',

oleh Nadiyah Naufal,

Dewan Siswa, April 2012

Bahan 2 : Grafik

